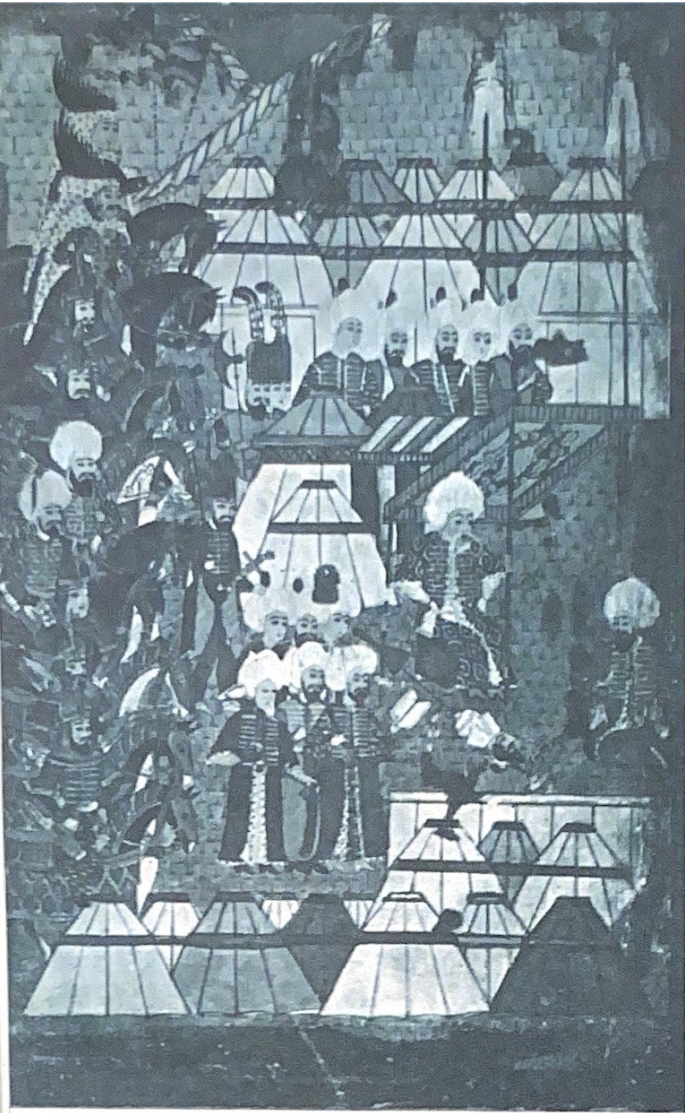

LONDRA ANTİKA PAZARLARI BRITISH MUSEUM VE ESKİ ESERLERİMİZ

Yazan: D. DOĞRUCU

Londra, British Museum'daki «Nusretname»

Londradaki British Museum, yurdumuzdan kaçırılan eserlerin tamamına yakın bir kısmının toplandığı yerdir. 19. yüzyılın başından itibaren Osmanlı İmparatorluğuna ait toprakların hemen her yerinde bulunan eserler çeşitli yollarla yurdumuzdan bu müzeye götürülmüştür. Kaçakçılık olaylarına yataklık etmiş yerlerin başında Knidos (Tekirburnu - Yazıköy) ve Halikarnassos (Bodrum) gibi bugün de hâlâ kazılar yapılan bitmez-tükenmez eserlere sahip arkeolojik istasyonlar bulunmaktadır.

Yaptığı kaçakçılık işlerinden sonra SIR ünvanını alan Charles Newton, gerek Knidos'u ve gerekse Halikarnassos'u gayet rahatlıkla soymuş ve bulduğu eserleri British Museum'a taşımıştır. Knidosda soygun olaylarını yaşıyan insanların torunları, dedelerinden kendilerine nakledilen soygunculuğu zaman zaman anlatmakta ve dedelerinin akıl sır erdiremedikleri bir sorunun cevabını da bugün rahatlıkla vermektedirler. Eserler Newton'un gemisine taşınırken, sıra blok taşların kaldırılmasına gelmiş, «Sir» işçiyi daha iyi çalıştırabilmek ve bir an önce taşların taşınmasını gerçekleştirmek için, günün yevmiesinin üstünde

ücret ödemiş. İşte, bu verilen ücretle işçiler akıl sır erdiremezler ve «Bu adamın memleketinde taş mı yok? bunları bize niye taşıttırıyor ve bu kadar da çok para veriyor, aptal adam» der, gülerlermiş. Bugün herhalde gülme sırası onlarda, düşünme sırası bizde olsa gerekl. Newton, Knidos'dan sonra gelmiş, Halikarnassos'u ve onun Mavzeleom'unu soymuş, anıtın bütün parçalarını British Museum'a nakletmiştir.

Aradan yıllar geçmiş, Bodrum'daki kalede bir müze kurulmuş, müzenin müdürü, anıta ait bir friz parçası bulmuş, Halikarnas balıkçısı Cevat Şakir (onun olduğu söylenir) de British Museum'a bir mektup yazmış. «Bodrumda bir müze açıldı. Buradan kaçırdığınız anıtın frizlerini bize iade etmenizi istiyoruz. Onlar Bodrumun açık mavi göğüne ve bol parlak ışığına yakışır» demiş. Cevap olarak, «Bize çok iyi bir fikir verdiniz, size minnettarız. Eserlerin arkasındaki fonu açık gök mavisi, ışığını bol ve parlak yaptık. Eserleri iade etmemize imkân yoktur. Gelin burada görün. Teşekkürler.»

Bu olaydan bir kaç yıl sonra, İzmir Kültürpark Arkeoloji Müzesi asistanlarından biri Londra'ya gider. Eserleri görür. 37 parçası British Museum'da yalnız bir parçası Bodrum Müzesinde olan anıtın frizlerini getirebilmek için çare aradığını açıktan açığa söyler. Yine duyduğuma göre, İngilizler Bodrum'daki tek parçayı da isterlermiş. 37 parçanın gönderilmesinden bir parçanın verilmesi daha kolay olduğundanmış bu istekleri... Üstelik koleksiyonu da tamamlıyormuş (!).

Yurdumuzdan götürdükleri eserlerle dünyanın en büyük müzelerinden biri durumuna getirdikleri British Museum'un yanında, sahip oldukları antika pazarları da azımsanmayacak kadar kıymetli eski eserlerle doludur.

Uzun yıllar İstanbul arkeoloji müzelerinde asistanlık, afrodizyas Amerikan hafriyat heyetinde hükü-

met temsilciliği yapan bir Türk arkeoloğu bir süre önce Londra'ya gider. İlk iş olarak antika pazarlarını dolaşır. Gördüklerinin karşısında dehşete kapılır ve oturur aşağıdaki satırları yazar: «Kardeşim, Londra'da bakkal dükkânı gibi antikacı var. Gazetelerde, dergilerde hep antika eşya satışlarının ilanlarını görüyorum. Benim oturduğum semt civarında antikacı Mümtaz var. Dükkânındaki bronz, cam ve keramik eşya bizim (İstanbul Arkeoloji Müzelerinde) müzede yok. Anla artık sen gerisini. Sen orada kendini fazla yorma. Yazık sana (!) Burada öylesine güçlü bir antika ticareti ve alıcısı olduğu müddetçe Türkiye daha çok soyulur. Burada herkes arkeolojiye meraklı. Arkeolog olduğumu söylediğim zaman hemen ilgileniyorlar. Sokaktaki çöpcü bile ilgi duyuyor.

Bodrum Müzesinde teşhirde olan ünlü Halikarnassos Mavzeleomunun bizde olan tek frizi...

EFES ARTEMİS TAPINA-
ĞINDA BULUNUP BRI-
TİSH MUSEUM'DE TEŞ-
HİRDE OLAN ARKAİK
DEVİRE AİT KANDİL...

MYRINA (İZMİR - ALI-
AĞA ÇİFTLİĞİ) DA BU-
LUNMUŞ; BRİTİSH MU-
SEUM'DE TEŞHİRDE O-
LAN PIŞMIŞ TOPRAK-
TAN YAPILMA AFRODİT
HEYKELCİĞİ...

MYRINA'DA BULUN-
MUŞ, BRİTİSH MUSE-
UM'A GÖTÜRÜLMÜŞ,
BİR DİĞER ESER, PIŞMIŞ
TOPRAKTAN YAPILMA
ZAFER TANRIÇASI Nİ-
KE...

Yazın halk için kazılar var. Kurslar
açılıyor. Böylesine enteresan bir yer
burası.»

Yukarıdaki örneklerden de anlaşıl-
acağı üzere, gerek müzeleri ve ge-
rekse antika pazarları yurdumuzdan

götürülen en seçme eserlerle dolu-
dur. Hattâ hiç denecek kadar az e-
sere sahip olmaları gerekirken sa-
dece British Museum'un, yurdumuz-
daki eski eserlerin yarısına yakın

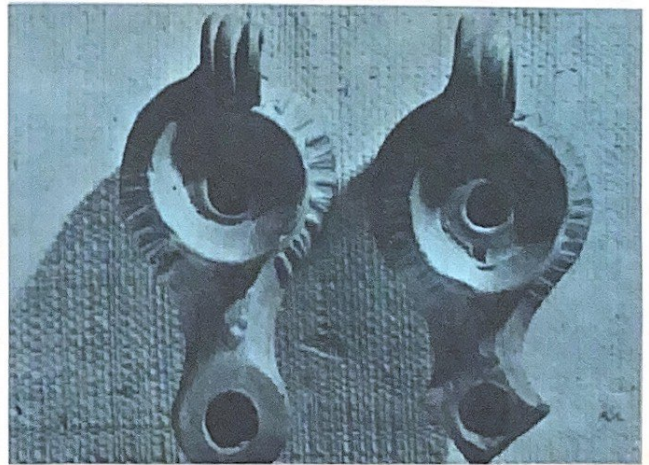
bir kısmına sahip olduğunu yapılan
istatistiklerin neticelerinden öğren-
mekteyiz. İstatistiklerin neticeleri
onlar için ne kadar iç açıcı ise, biz-
ler için o kadar acıdır.

Bu dereceye kadar müzeleri bilinç-

li, antika pazarları teşkilâtı olan bu
insanları hiç bir şeyin durduramıya-
cağını, müzelerindeki eski eserlerle
hâlen devam etmekte olan Londra'-
daki antika ticareti bizlere açıkça
göstermektedir.

Knidos (Tekir Bumu) da bulunmuş, British Museum'da teşhirden bir diğerkandil.

Yine Efes'ten bulunup British Museum'a götürülen kandillerden bir diğeri...